

MEDYA VE ŞİDDET

Ethem Özgüven

Sanatta çok sık kullanılan önemli bir ana tema şiddet, ya da öykünün, anlatının bazen önemli bir parçası. Sinemada şiddetin estetiği ile ilgili çok ciddi eserler veren Stanley Kubrick ya da Michael Haneke gibi önemli yönetmenler var. Televizyonda şiddetin anlamlandırılmasıyla ve doğru kullanımıyla ilgili tartışmalı da olsa "South Park" sağlam ve önemli bir örnek gibi görünüyor. Her üç örneğin de ortak noktası yönetmenlerin içinde yaşadıkları ya da bir yönleriyle ait oldukları toplumu şiddetle eleştirmek için "şiddeti" kullanıyor olmaları. "South Park" dizisinin yaratıcılarının büyük bir katliamın yaşandığı Columbine Lisesinin bulunduğu kasabadan olmaları da bir bilgi olarak önem kazanıyor. Şiddete dair bir düşünce üretmek aslında korku ve yetersizlik üzerine düşünmekten farklı değil; bugünden ve gelecekte korkmak üzerine. Televizyon çok çabuk, çok uzağa, çok duyuya birden seslenerek, çok dolaysız insanlara ulaşıyor. Korkutuyor... Noam Chomski'nin olağanüstü sade açıkladığı gibi *rıza* üretiyor. Korkutarak.

Televizyonda şiddetin sunum yöntemlerinden birincisi şiddetin **çıplak** sunumu; çıplak ve yalın şiddetin sunulduğu yapımlar (reality show), haberler ya da haber programlar. Bu programların önemseddiği herhangi bir kaide, kriter, etik kural varsa da bunların bize okullarda öğretilen; dürüst ve tarafsız olmak, Türkçe bilmek ve düzgün konuşmak, bir eğitim ve kültür düzeyine ulaşmış olmak gibi kriterler olmadığı belli. Çünkü haberlerin sunumu pek nezaketli bir yaklaşım içermiyor gibi; kaba ve kullanılan Türkçe'de sorunlar var ADETA. Haberlerin seçim ve sunum süreçleri bizde tüm kanalların ciddi olarak nesnellikten uzak olduğu şüphesini uyandırıyor. Yapılan bu programlardaki alabildiğine yoğun

şiddet gerçek yaşamdan alınarak **zamanda** çok boyutlu bir yeniden üretime tabi tutuluyor. Aynı şey **mekanda** ve coğrafyada da çok yönlü yayılıma bırakılarak yeniden ve yeniden üretime tabi tutuluyor. Yoğunlaştırılıyor. Bu türetme ve çoğaltmada kullanılan tekniklerin yapısı iyi çözümlendiği zaman çıldırtıcı noktalara gidiyor. Şiddetle hiç ilgisi yokmuş gibi görünen bölümlerde bile şiddet ve korkunç gelecek tasarımları gizli.

Televizyon ciddi bir şiddet transferi yapmakla kalmıyor, bunu üretiyor da. Tek bir taş atma, yaralama veya öldürme sahnesi defalarca gösteriliyor; yavaş çekimlerde uzatılıyor. Kaza ile televizyona çıkabilmiş ciddi bir şairin programı hiç bir tekrara girmezken stüdyoda birbirine saldıran iki astrologun ya da futbol yorumcusunun görüntüleri tekrar tekrar sunuluyor. Bazı programların sürekli tekrarlayan jeneriklerinde yüzlerce takla atarak gövdesinde kırılmadık kemik kalmayan sporcular ve kalın bir çantayı diğer meslektaşının kafasına indiren parlamenter veya benzeri görüntüler kullanılıyor.

Bugün gerçekten muhteşem bir teknik mükemmelliğe ulaşmış **medyanın** ve teknolojinin ürünleri olarak, genelde ekranda insanları birbirlerine bağırırken, taş, kurşun atarken, küfrederken görüyoruz; yanmış, öldürülmüş, yaralanmış insanları ve onları yaralayanları, öldürenleri görüyoruz. Can alıcı görüntüler bunlar. Bir anlamı ve bağlamı olması gerekmiyor. Haberin doğası gereği şiddet öne çıkıyor. Bu da Dünya'yı olduğundan daha dayanılmaz gösteriyor. Korkutuyor. Stockholm ya da Bern sokaklarında trafik ışıklarına ve nezaket kurallarına uyararak dolaşan insanlar haber malzemesi olarak uygun değil. Bu basit

nedenden dolayı haberlerde görülen kentler, evler, bürolar, sokaklar, bireyler ya da kitleler yanmış, yıkılmış, dövülmüş, öldürülmüş, öldürmekte ve öldürülmekte. Genelde İslâm ülkeleri ve az gelişmiş ülkeler televizyonda, ya da kentin fakir mahalleleri, varoşlar ve köyler. Bu görüntülerin üzerimizdeki ilk ve belki de en önemli etkisi lanet olası halimize şükretmek duygulanımı olsa gerek. Bu görüntüler bu duygulanımı hiç şüphesiz herkes için farklı boyutlarda gerçekleştiriyor. **(Televizyon muhafazakardır)**

Gerçekte yaşanan şiddet ekranda tekrarlanıp milyonlarca kez çoğalmadan önce en kanlı ve can alıcı kısımları bir şey müjdelermiş gibi bazen günlerce bazen saatlerce tekrar tekrar gösteriliyor. Eğer olay çok vahşi ve kanlı ise **(İsrail'de bombalanan otobüs ya da lokanta veya Irak'ta herhangi bir intihar bombacısı gibi)** tüm dünya ekranlarında tekrar ediliyor. Yaşananın tüm bu çoğaltma ve türetmelerin yanı sıra kaydedilen görüntünün en iğrenç bölümü yavaş gösterimle olduğundan daha uzun bir hale getiriliyor. Sunucunun üzerine döktüğü incilerle, görüntü yönetmeninin uygun gördüğü görsel efektlerle tadından yenmez bir hale geliyor. Çoğaltılan, değiştirilen, dönüştürülen, uzatılan, seslendirilen şiddet izleyicisiyle ilişkisinden emin bir sunucu tarafından kullanılırken pazarlanıyor: İzleyin, mutlaka izleyin, kaçırmayın...

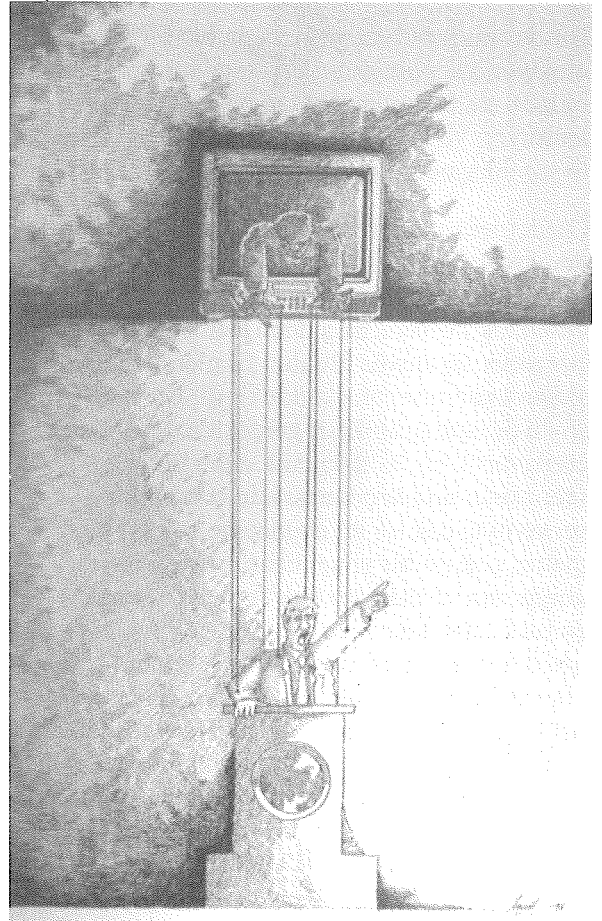
Tutun ki programın şiddetle hiç ilgisi yok ve fakat orada öngörülmeleyen bir şey gerçekleşiyor, **(konuşmacılardan birinin durup dururken ötekini tokatlaması ya da stüdyoda düşüp ölmesi gibi)** yalnızca bu bölüm tekrara giriyor, üretiliyor. Koca bir ordu telefon, telsiz başında bekliyor; kameramanlar, yönetmenler, kurgucular, link görevlileri, naklen yayın ekipleri, şoförler, otobüsler hazır vaziyette bir uçağın düşmesini, bir otobüsün şarampole uçmasını, birinin birini bıçaklamasını bekliyorlar. Bu işlerinden kazandıkları paralarla midye yiyor, ağaç dikeyiyor, çocuklarını okutuyor, arabalarını değiştiriyor, ödül alıyor, gündemde kalıyor ve terfi ediyorlar.

Eskiden bunların şiddeti bekledikleri duygularla insanlar yağmur, meltem, bir dost, sevgili beklerlerdi. Çağın dinamiklerini kavramamakta

direnen “geri kalmış” bir gurup insan hala da bekliyor bunları.

Filmler, diziler, çizgi film ve yarışma programlarındaki şiddet yoğunluk olarak haberleri aratmayacak düzeyde. Çocuklar başta olmak üzere toplumun tamamı bu şiddeti tüketmekte. Bu şiddet bombardımanının arkasında babanın ailedeki korkulan kişi olma özelliğini, televizyonun toplumda korkutan gereç olma özelliği olarak aldığımız görüyoruz. **(Televizyon büyüktür)**

(Birbirinden yansıyor çoğalan) televizyondan dağılan şiddet ve kokuşmuşluk toplumsal yapıda aynı güçlü karşılığı buluyor. Hukuku, eğitimi, sağlık politikaları, iç ve dış politikaları çürümüş bir toplum. Adalet kavramı yok olmuş, gelir dağılımı bozuktan öte. Kaçınılmaz bir şekilde şiddet son derece yoğun. Tüm bunlara ek olarak Türk toplumunun genlerine işlemiş

bastırılmışlığın neden olduğu zaten varolan yoğun şiddet potansiyeli, tepkisizlik..

Televizyonda gösterilenlerin ne kadar beğenildiğini gene onları sunanların bize verdiği rakamlardan anlıyoruz. Hamburgeri, neskafeği ya da blucini ne kadar beğendiğimizi de onlar bize söylüyor ve biz de itaat ediyoruz. Reklamları ve şiddet dolu filmleri yapanların kamuoyu araştırma şirketleri de var.

Tüm bu şiddetin kutsanması ve şiddete tapınılması sürecinin nedenlerini araştırdığım zaman tek bir fiile gelip durmak zorunda kalıyorum. **Yetersizlik**. Gerçekten de bu yetersizlik, yetememe, eksik olma hali önemli bir sebep. Belki de şaka programlarını inceleyerek bir açıklık getirmek daha kolay olacaktır. Şaka yapmak da şiir yazmak gibi çok ciddi bir birikim isteyen ancak bu birikimle bile belli bir süreç isteyen bir şeydir. Sürekli şaka yapamazsınız. Bu komedyenler için de geçerlidir.

Bir de sınırlı bir yeteneği ya da hiç bir yeteneği olmayan şaka programı yapımcılarını düşününüz, onların şiddet kullanmaktan başka çareleri kalmıyor. Ve kullanıyorlar da, izlemeye dayanılmayacak bir kabalık ve zavallılık içinde.

Dizilerdeki şiddeti ise gene yetersizlikte aramak gerekiyor. Bu dizilerdeki dramatik yapıların hiç biri bir Haneke filminin ya da Kubrick'in Otomatik Portakal'da şiddeti kullanışıyla benzerlik taşıyor. Bu dizi filmlerde kullanılan şiddet tamamen çaresizlikle ilgili. Bu çaresizliği şöyle de açıklayabiliriz; gerçekten de izleyiciyi etkileyecek bir iki dakikalık ciddi bir aşk sahnesinin ortaya çıkması için çok iyi bir senaryoya, çok iyi iki oyuncuya, çok iyi bir metne, çok iyi bir yönetmene, çok iyi bir kurgucuya ve daha bir çok "çok iyi" olmak zorunda olan kişiye ve bunların çok iyi işbölümüne ihtiyaç vardır. Bütün bunların bileşimindeki en ufak bir hatada bile sonuç beklendiği gibi iyi olmayabilir. Gerek sanat eserinde gerek haberde veya aktüalitede hiç bir teknik özellik aranmıyor; şiddet sahnesinde netlik kaçsa da oluyor, kamera titrese de, kadraj bozulsa da; odunu ötekinin kafasına vurup kan fışkırttığında iş tamamlanıyor. Bu böyle...

Yaşamda ve onun en önemli simülasyon aracı televizyonda çok yoğun bir şiddet var. Her ikisinin de temel sebebi yetersizlik. Ancak bu sorun "Kurtlar Vadisi" gibi bir hedefe yöneltilen ya da yazının başından beri gerçekten önemli olduğunu vurguladığım haberlerdeki ya da "reality show"lardaki yoğun şiddete getirilebilecek eleştirilerle çözülecek ya da anlaşılacak bir sorun değil çok daha karmaşık bir sorundur. Yetersizlik kelimesinden hareketle bu soruna daha akılcı yaklaşmak olası. Yetersizlik deyince de akla kapitalizm geliyor; bütün bu olumsuz ve tüketen süreçlerin belirlendiği, büyümeye gelişmeye bırakıldığı tümünden yetersiz bir alan, insanlığın yanlış seçimi. Her şeyi bir yarışa döndüren, içini boşaltan ve tüketimi kutsayan zavallı bir sistem. Çok doğal olarak da şiddet üretiyor. Sınırlı bir kaynağı adaletten çok uzak bir anlayışla hayli israf ederek talan etmemizi ve tüketmemizi öneriyor.

Bunun yöntemlerini reklamlarda ve dizilerde açıkça anlatıyor; nezaketsiz ve arsız olun! İşte bu nedenle dizilerde ellerinde silahla dolaşan o gençleri kahvede izleyen binlerce işsiz genç izlediklerini birebir tekrar ediyor; tek ümitleri o, ölmek öldürmek, dövülmemek, dövme.